

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Тарасенко І.О. Проблеми фінансування вищої освіти в Україні в контексті забезпечення конкурентоспроможності [Текст] / І.О. Тарасенко, Т.М. Нефедова // Вісник КНУТД. – 2013. – № 4. – С. 177-185.

УДК 336.221:336.7(477)

В.П. БРАТЮК
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Ринкові трансформації в Україні визначили нову роль страхування у соціально-економічному житті суспільства, обумовили зародження та розвиток національного ринку страхових послуг. Зміни у страховому секторі економіки країни відбуваються настільки стрімко, що вони не завжди встигають отримувати достатнє наукове осмислення та вивчення. В результаті у вітчизняному страхуванні накопичилися проблеми теоретичного та прикладного характеру, без розв'язання яких неможливо забезпечити формування в Україні високоорганізованого та ефективного ринку страхових послуг. Вивчення оподаткування страхових компаній, їх розвиток та функціонування для подальшого вдосконалення чи реформування обумовлює актуальність теми дослідження.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК "life"¹ – 39 компаній, СК "non-life" – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК (табл.1):

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні [2]

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Загальна кількість	382	361	310
вт. ч. СК "non-Life"	325	312	271
в т. ч. СК "Life"	57	49	39

Відомо, що податкові надходження залежать від діяльності страхових компаній, основним джерелом доходу яких є страхові премії.

Об'єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка, розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами

співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування [1].

З 1 січня 2015 року, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII передбачені зміни, які пов'язані також з оподаткуванням страхових компаній [1].

Згідно нового законодавства страховики сплачують податок на прибуток за ставкою 18% визначеною відповідно до пункту 136.1 статті 136 ПКУ, та податок на дохід за ставкою 3% за договорами страхування від об'єкта оподаткування, що визначається у підпункті 141.1.2 пункту 141.1 статті 141 ПКУ, та 0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії. Нарахований страховиком податок на дохід за ставкою є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика.

За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно. У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн. грн. (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 4 109,0 млн. грн. (18,4%).

Тенденція зміни основних показників діяльності на ринку страхових 2010-2016 років свідчить про наявність хоча і незначних, але послуг за останні якісних зрушень на цьому ринку. **Валові страхові премії**, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2016 рік, становили: **35 170,3 млн. грн.**, з яких 13 220,0 млн. грн. (37,6%), що надійшли від фізичних осіб; 21 950,3 млн. грн. (62,4%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2015 рік загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 29 736,0 млн. грн., з яких: 10 239,5 млн. грн. (34,4%), що надійшли від фізичних осіб; 19 496,5 млн. грн. (65,6%), що надійшли від юридичних осіб. За 12 місяців 2016 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила **32 414,2 млн. грн.** (або 92,2% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – **2 756,1 млн. грн.** (або 7,8% від загальної суми страхових премій).

Чисті страхові премії за 2016 рік становили **26 463,9 млн. грн.**, що становить 75,2% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2015 рік становили 22 354,9 млн. грн., або 75,2% від валових страхових премій.

Обсяги валових страхових премій за 2016 рік збільшились порівняно з 2015 роком на 18,3%, з 2014 роком зросли на 31,4%. Найбільший ріст валових страхових премій відбувся у IV кварталі 2016 року на 21,2% порівняно з III кварталом 2016 року. Чисті страхові премії збільшилися на 18,4% порівняно з 2015 роком, та на 42,3% порівняно з 2014 роком.

Проаналізувавши податкові надходження до Зведеного бюджету держави податку на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України можемо спостерігати певну невизначеність [3]. Як бачимо, протягом 5 років обсяги надходжень податку на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України є дуже нерівномірними. Так, за підсумками 2015 року надійшло 854,67 млн. грн. податку на прибуток, що на 20,13% більше, ніж надходження 2014 року (711,47 млн. грн., враховуючи авансову сплату податку). Така ситуація є наслідком дії нової системи оподаткування діяльності страхових компаній. Значні надходження податку на прибуток у 2013 році обумовлені, в першу чергу, значною часткою авансової сплати податку.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує, що система оподаткування страхової діяльності супроводжується конкретними проблемами, що потребують негайного вирішення. За допомогою створення різноманітних схем ухилення від сплати податків державний бюджет втрачає майже третину надходжень від оподаткування страхової діяльності. Для подальшого розвитку страхового ринку України уряду необхідно вирішити, яка система оподаткування сприятиме нормальній, успішній роботі страхового ринку — колишня, яка передбачала оподаткування з доходу від страхової діяльності, чи оподаткування на загальних умовах при чіткому визначенні витрат, що враховуються при визначенні фінансового результату страховика до оподаткування. Одним із перспективних напрямів удосконалення оподаткування діяльності страхових компанії має бути перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування, що значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації, виведення коштів за кордон й бажання приховати реальні прибутки. Це дасть поштовх для розвитку класичного страхування, що є постачальником інвестиційних ресурсів на потреби розвитку економіки.

Література

1. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України" № 77-VIII від 28.12.2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/>
3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/>.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>